

A KATONAI LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS GYAKORLATA

EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ EURÓPAI VÉDELMI ÜGYNÖKSÉGGEL

Kasza Zoltán¹

1. A változások az európai biztonsági környezetben

Az 1990-es évek Európájában a biztonsági regionalizáció alapjaiban megváltozott. A politikai és földrajzi értelemben is regionálisan megosztott európai biztonsági rendszernek új kihívásokkal kellett szembe néznie, amely a földrészben belül eltérő módon hatott a különböző biztonsági közösségekre. A szélesebb fogalmi bázison értelmezett biztonság – amely a hagyományos politikai és katonai tényezőkön túl gazdasági, pénzügyi, szociális, technológiai, információs, továbbá környezeti és közbiztonsági elemeket is integránsan jelenít meg – belső struktúrájában az eddigi egyensúlyok eltolódtak.

A közvetlen katonai fenyegetettség jelentős csökkenése a biztonság más elemeinek egyidejű előtérbe kerülését jelentették, a katonai elem domináns prioritása teret vesztett. Ez a tény az európai biztonsági komplexum hármassá tagozódású regionális alrendszerre differenciált módon hatott. A biztonság a **nyugat-európai** régióban nőtt, **Közép-Kelet-Európában** közel azonos kockázati szinten maradt, azonban a dél-európai országokban jelentős **instabilitás** alakult ki². Ebben a helyzetben mind a NATO³-nak, mint az euro-atlanti biztonsági közösség katonai végrehajtási hatalommal is bíró, és alapvetően politikai reprezentatív szervezetnek- mind az **Európai Uniónak (EU)** is ki kellett nyilvánítania, hogy milyen interaktív stratégiai válaszokat tudnak adni az új típusú kihívásokra⁴, az együttműködés új tartalmi és formai módzataira, illetve hogyan viszonyulnak más biztonsági komplexumok-

¹ Dr. Kasza Zoltán mk. ezredes, PhD., HM Védelemgazdasági helyettes államtitkár Titkárságvezető.

² Az európai biztonsági komplexum biztonsági közösségeinek teljes rendszer-elemzése nem tárgya a cikknek.

³ NATO = North Atlantic Treaty Organization, vagy a szövegekörnyezetben: Szövetség.

⁴ Pl.: Nemzetközi terrorizmus, mint az aszimmetrikus kihívások egyik fajtája.

hoz⁵.Az európai országok biztonsági közösségekben elfoglalt helyét az *I. sz. ábra* szemlélteti⁶.

2. Az együttműködés szükségessége

A biztonságpolitikai paradigmaváltás⁷ nem egy lezárt folyamat az európai biztonsági komplexumban sem. Az Európai Unió is változik és hazánk is az EU teljes jogú tagjává vált⁸. A NATO sem egy merev, változatlan formáció, amelyet bizonyít annak 26 tagországra való kibővítése⁹ is. Napjaink egyik alapvető kihívása az, hogy az oszthatatlan európai biztonság erősítésének folyamatában hazánk tevékenysége mennyire járul hozzá egyrészt a NATO - mint az európai biztonság alappilléreinek politikai és katonai garanciája - meghirdetett globális szerepvállalásaihoz, az új típusú partnerség kialakításához és megerősítéséhez, továbbá katonailag mennyire tud egyenrangú partnerként részt venni a békétámogatásban, másrészt milyen intézményi formában és szakmai területeken képes részt venni az EU- val való együttműködésben.

A **prágai csúcstalálkozón**¹⁰ elhangzott képesség vállalások megfelelően fókuszáltak a katonai logisztikai erőfeszítéseket és egyben de-terminálták a védelemgazdasági környezetű logisztikai feladatokat. A nemzeti erőfeszítések összpontosítása és harmonizációja objektív szükségletként differenciált módon járul hozzá a **Szövetség és az EU** kollektív biztonságához. Ez azonban azt feltételezi, hogy a felajánlások teljesítéséért, azok interoperabilitásának megvalósulásáért a felajánló nemzetnek felelős magatartást kell tanúsítania. Mindezzel biztosítható a kollektív biztonság költséghatékony nemzeti megvalósíthatósága, amelynek során a biztonsági közösség nemzetei közötti gazdasági ter-

⁵ Externáliák = A rendszeren kívüli biztonsági közösségekre és komplexumokra való hatás.

⁶ *I. sz. ábra:* Az európai és észak- atlanti biztonsági közösségek.

⁷ Paradigmaváltás = Az adott korszakban elfogadott általános (tudományos) nézetek, tételek összességének megváltoztatása, azok új alapokra helyezése.

⁸ 2004. május 1-én Magyarország 9 európai országgal együtt csatlakozott az Európai Unióhoz.

⁹ 2004. március 29-én a 7 új tagország okmányai letétbe helyezésre kerültek.

¹⁰ NATO csúcstalálkozó, 2002.november 21-22, Prága.

hek, pénzügyi kötelezettségvállalások arányosabb megosztása is elérhető.

2.1. Együttműködés az Európai Védelmi Ügynökséggel (EDA)¹¹

Az Ügynökség felállításának gondolata először az Európai Konvent Védelmi Munkacsoportjában merült fel, igaz, nem minden előzmény nélkül. A Nyugat-európai Fegyverzeti Csoportban (WEAG)¹² már évekkel ezelőtt megpróbálkoztak az Európai Fegyverzeti (Hadfelszerelési) Ügynökség (EAA)¹³ létrehozásával, de a csaknem három évig tartó munka – mindenekelőtt az európai ügyekre meghatározó befolyással bíró országok tényleges támogatásának hiányában – végül zátonyra futott. Jelen esetben az EAA – kísérlethez képest az a különbség, hogy az Ügynökség – elsősorban brit-francia indíttatásra – már nem csak fegyverzeti (hadfelszerelési) ügyekkel foglalkozik.

Az Európa Tanács (EC)¹⁴ 2003 novemberi ülésén született döntés alapján 2004 elején létrejött az Ügynökség létrehozásának tervét kidolgozó előkészítő csoport (AET)¹⁵, amely részletes javaslatait 2004 áprilisára készítette el. A korábbi tartalmi előkészítő munkát végző, nemzeti képviselőkből álló ad hoc előkészítő csoport (AHPG) szerepét ezzel párhuzamosan még fenntartották, mert ez alapvetően orientálta a védelmi miniszterek befolyását az EDA létrehozásának alakulására.

Az előkészítő csoport (AET) 2004 február közepén kezdte el munkáját, vezetőjévé a brit *Nick Witney*¹⁶-t nevezték ki. A 13 fős AET szervezetbe Magyarország nem küldött szakértőt¹⁷. Az AET tizenkét munkaanyagot készített, amelyek érintették az EDA négy fő tevékenységi területét - képességfejlesztés, kutatás - fejlesztés, védelmi kereskedelem és ipar, hadfelszerelés együttműködés-, valamint olyan

¹¹ EDA= European Defense Agency, a szövegkörnyezetben Ügynökség.

¹² WEAG= Western European Armaments Group, Nyugat- európai Hadfelszerelési Csoport.

¹³ EAA= European Armaments Agency.

¹⁴ EC= European Council.

¹⁵ AET= Agency Establishment Team.

¹⁶ Jelenleg az EDA vezérigazgatója.

¹⁷ A delegált szakértők a rögzített alapfeladatuk szerint az EDA munkájában szakértői mivoltukban vettek részt és nem a küldő nemzet érdekeit képviselték.

releváns kérdéseket, mint a kooperáció, a költségvetés, személyügyi kérdések, illetve a fegyverzeti (hadfelszerelési) vonalon már létező szervezetekhez fűződő kapcsolatokat. A munkaanyagok alapján az **AET** kidolgozta az **Európa Tanács (EC)** elé kerülő hivatalos jelentést, valamint az ún. **Együttes Fellépés dokumentumot (JA)**¹⁸, amelyek 2004 júniusában elfogadásra kerültek. A **dokumentum (JA)** szabályozza az **EDA** küldetését, feladatait, szervezeti felépítését, költségvetését és pénzügyi szabályait, rögzíti az **ad hoc projektekkel** és programokkal, illetve azok költségvetésével kapcsolatos főbb rendelkezéseket, továbbá meghatározza az **Ügynökség** más szervezetekhez, vagy harmadik országhoz fűződő viszonyának főbb ismérveit.

Az **EDA** megalakításának *fő célja volt*: a tagországok védelmi képességeinek támogatása által tökéletesíteni és fejleszteni a közös európai védelmi képességeket a válságkezelésben, továbbá erőt adni, **fenntartani és fejleszteni az ESDP**¹⁹-t a jövőben. Egyetértés van abban, hogy az **Ügynökség** alaptevékenységeit a technikai képességfejlesztés domináns elve vezérli, ugyanakkor alapvető célként definiálható, hogy a négy alapfunkció között harmonikus egyensúlyt kell megteremteni és fenntartani.

Az **EDA** munkáját az **Irányító Testület (SB)**²⁰ szabja meg, amely miniszteri, védelempolitikai igazgatói, hadfelszerelési igazgatói, valamint kutatási igazgatói formában ülészik. Évente két miniszteri szintű **SB** ülésre kell számítani, továbbá az **SB** másik három formációban is összeül szintén évente kétszer, illetve – amennyiben igény van rá – akkor többször is. A miniszteri szintű ülést **Javier Solana** főképviselő (**SG/HR**)²¹ elnököli, míg az ezen szint alatti **SB** ülések elnöklését az **SB** tagok által maguk közül választott tag végzi.

Az **Ügynökség** munkájában a velük megkötendő adminisztratív megállapodások értelmében korlátozott módon a nem **EU - tag WEAG** - országok (**Pl.: Törökország és Norvégia**) is részt vehetnek majd a jövőben, legfőképpen az **Ügynökség** tagjaiból és ezen országokból álló, később felállítandó **Konzultatív Bizottságon** keresztül. Mindkét or-

¹⁸ JA= Joint Action: Együttes Fellépés.

¹⁹ ESDP= European Security Defence Program.

²⁰ SB= Steering Board.

²¹ SG/HR = Secretary General / High Representative

szágnak lehetősége lesz konkrét projekteken való részvételre is. Az adminisztratív megállapodás megkötése Norvégiával nem ütközne akadályba, de a *Törökország-Görögország/Ciprus* politikai vita miatt a Törökországgal kötendő megállapodás kérdésében a tagországok eltérő véleményt képviselnek. A magyar álláspont szerint a két megállapodás megkötése elválasztható egymástól.

2.1.1. Az EDA szervezeti felépítése, a szervezeti elemek fő feladatai

Az **EDA** az elmúlt fél év során hatalmas munkát végzett. Miközben kialakította saját szervezetét, és szinte teljesen feltöltötte állományát, folyamatosan dolgozta ki a legkülönbözőbb működési mechanizmusokat, eljárásrendeket, továbbá működésbe hozta a nemzeti képviselőkből álló munkacsoportokat. Az **EDA** szervezeti felépítését a *2. sz. ábra*²² mutatja be.

2.1.1.1. Képességek Igazgatósága (CD)²³

Fő feladatai:

- Irányítani és koordinálni az **EDA** munkáját a tekintetben, hogy a tagországok védelmi képességei találkozzanak és harmonizáljanak az **ESDP** védelmi igényeivel és képességeivel;
- A tagországokkal együtt munkálkodni a védelmi kutatások maximális kollektív eredményeinek megteremtésében;
- Előmozdítani az **EU** erők interoperabilitása kimélyítését és kiterjesztését.

Ehhez kötődően az **EU Átfogó Képesség Fejlesztési Folyamat (CCDP)**²⁴ részeként folyik az **ECAP**²⁵ értékelése, és az **ECAP csoportok** összevonhatóságának vizsgálata. Megkezdődött az **Integrált Fejlesztő Csoportok** létrehozása. A csoportok tevékenységét az érdeklődő nemzetek képviselőiből álló **Projekt Csoportok** segítik, amelyek meg-

²² *2.sz. ábra* : Az EDA szervezeti felépítése.

²³ CD= Capabilities Directorate.

²⁴ CCDP= Comprehensive Capability Development Process.

²⁵ ECAP= European Capabilities Action Plan.

alakulása folyamatban van. Magyarország mindhárom, az eddig megalkotásra tervezett csoportban jelezte részvételi szándékát (műveleti felderítés, szoftver vezérelt rádió, titkosítás és információ biztonság). Az Igazgatóság egyik fontos projektje – az **EU Katonai Tanáccsal** együttműködve – a képesség fejlesztésre vonatkozó hosszú távú elképzelés összeállítása. Ez az úgynevezett „*long-term vision*” két-három évtizedre előre kitekintve próbálja majd prognosztizálni, hogy milyen képességekre lesz szükség a jövőben.

Ugyancsak fontos feladatkör a felajánlott képességek értékelése. A **Képességek Igazgatósága (CD)** szándéka szerint folyamatos párbeszéd alakulna ki a képességekről, sőt általában a nemzeti haderőfejlesztési elképzelésekről és tervekről a nemzetek között. A munka célja, hogy nem annyira a kritika, mint inkább a hibák kiküszöbölése, az ellentmondásos fejlesztési elképzelések és a lehetséges megoldások harmonizációja álljon a közös tevékenységek középpontjában.

2.1.1.2. Kutatási és Technológiai Igazgatóság (R&T D)²⁶

Fő feladatai:

- Előmozdítani az európai Kutatási és Technológiai Együttműködést a védelmi képességek fejlesztésére koncentrálva;
- Fejlesztani az eljárásokat és a stratégiákat annak érdekében, hogy megerősödjön a védelmi technológia Európában;
- Irányítani (menedzselni) a közös kutatási és technológiai projekteket.

Várhatóan az **EDA** tevékenységének gerincét a különböző **R&T** projektek adják majd. A **WEU/EU** országok nemzeti fegyverzeti igazgatóinak (**NADs**)²⁷ megállapodása alapján a **WEAG** égisze alatt futó **R&T projektek EDA- ba** történő transzponálására egy **MoU**²⁸ **Ad-Hoc Group** került létrehozásra, míg a nagy hatótávolságú, pilótanélküli repülőeszközök (**LE UAV**)²⁹ programban egyelőre nem veszünk részt.

²⁶ R&T D= Research and Technology Directorate.

²⁷ NADs= National Armaments Directors.

²⁸ MoU= Memorandum of Understanding : Egyetértési Nyilatkozat.

²⁹ LE UAV= Long Endurance Unmanned Air Vehicle.

Az Irányító Bizottság (SB) R&T igazgatói szinten egy alkalommal, míg a nemzeti **R&T** összekötők négy alkalommal ülészttek, amelyekben valamennyi esetben részt vett a magyar nemzeti képviselő is.

Az ülések elsődleges célja volt:

- Az **R&T** projektek szervezeti hátterének kialakítása (**CapTech**³⁰-ek rendszere);
- Az **EDA R&T** stratégiájához ötletek generálása;
- valamint az **R&T** projektek jogi kereteit biztosító általános feltételek (**GC**)³¹ dokumentum tervezet megvitatása.

Az általános feltételek (**GC**) alapját a **WEAG EUROPA**³² **MoU** -ja adja elsősorban azzal a céllal, hogy a **WEAG** projektek a lehető legkönnyebben transzponálhatók legyenek az **EDA** -ba. A dokumentum az elképzelések szerint hangsúlyozottan nem egy keretszerződés lesz, hanem csak egy javaslat (útmutató) az **EDA Ad Hoc** projektek menedzselésének megkönnyítéséhez, azaz nem lesz azt kötelező alkalmazni, ha az **Irányító Bizottság (SB)**, vagy az adott projektben résztvevő tagországok így döntenek. Emiatt az eredeti tervek szerint nem is szükséges a dokumentum nemzeti jóváhagyása.

A **CapTech**-ek finanszírozása az úgynevezett felülről-lefelé (**TD**)³³, illetve az alulról-felfelé (**BU**)³⁴ szervezésben történik. Míg a felülről lefelé (**TD**) esetben valamelyik **EDA** Igazgatóság indítja majd a projekteket és ezek **EDA** finanszírozásúak lesznek, addig az alulról felfelé (**BU**) esetben a nemzeti koordinátorok kezdeményezik majd az **R&T** projekteket **CapTech**-ekben, és azokat a résztvevő nemzetek közösen, egyedi megállapodások alapján finanszírozzák. A két szervezési mód közötti finanszírozási különbség egyértelművé teszi, hogy a **TD** projekteken való magyar részvétel minden esetben alapos megfontolás tárgyát kell, hogy képezze.

³⁰ CapTech= Capability Technology.

³¹ GC = General Conditions.

³² EUROPA = European Understanding for Research Organization Programs and Activities.

³³ TD= Top Down. Ügynökségi kezdeményezés

³⁴ BU= Bottom UP. Tagországi kezdeményezés.

Az alapvető tizenkét CapTech a következő három főcsoportba került összevonásra:

- Információ gyűjtés, feldolgozás (IAP)³⁵;
- Irányítás, energia és anyagok (GEM)³⁶;
- Környezetvédelem, rendszerek és modellezés (ESM)³⁷.

A főcsoportok további négy-négy alcsoportra (IAP 01-04; GEM 01-04; ESM 01-04), illetve ezek az alcsoportok további szakterületekre bomlanak, amelyeket a 3.-5. sz. *ábrák* mutatnak be³⁸.

2.1.1.3. Hadfelszerelési Igazgatóság (AD)³⁹

Fő feladatai:

- Előmozdítani és fokozni az európai hadfelszerelési együttműködést;
- A tagországokkal együtt munkálkodni az új együttműködési projektek megvalósításában;
- Fejleszteni a közös szabványokat és eljárási rendeket.

Követelmények, programok és az ipari háttér konvergenciós lehetőségeinek tanulmányozása a páncélozott harcjárművek területén. Kezdetként a tagországokat egy kérdőív kitöltésére kérték. *Válaszaikban ismertettük páncélozott harcjárműveink számát, típusát, a BTR fejlesztési programunkat és az arra tervezett ráfordítást 2010-ig.* Kérdéseket kaptunk még az ehhez szükséges ipari háttérrel, és hogy kikkel tervezünk együttműködni. A tagországok válaszait összegezték és az **EU Nemzeti Hadfelszerelési Igazgatók (EU NADs)** előtt ismertették.

³⁵ IAP= Information Acquisition & Processing.

³⁶ GEM= Guidance, Energy & Materials.

³⁷ ESM= Environment, Systems & Modelling.

³⁸ *3.sz. ábra* : Beszerzési Információk és eljárások (IAP) szakterületei.

4.sz. ábra : Vezetés, anyagok és energia (GEM) szakterületei.

5.sz. ábra : Környezetvédelem, rendszerek és modellek (ESM) szakterületei.

³⁹ AD= Armaments Directorate. Egyes szűkebb értelmű magyar fordításokban „*fegyverzeti,*” jelentéssel jelenik meg.

Jelenleg egy **Felhasználói Klub (UC)**⁴⁰ létrehozását tervezik. A **Felhasználói Klub (UC)** tevékenysége alapulhat az információk cseréjén, a közös kutatási és technológia projektek kimunkálásán, azok tesztelésein és vizsgálatain, továbbá a nemzeti kutatási infrastruktúrák és tudásbázisok kölcsönös használatán túl az együttműködés akár az anyagok/eszközök cseréje mellett a kutató állomány kölcsönös bővítésével is párosulhat a jövőben.

2.1.1.4. Ipari és Piaci Igazgatóság (I&M D)⁴¹

Fő feladatai:

- Munkálkodni egy versenyszemléletű Európai Védelmi Eszközök Piacának (**EDEM**)⁴² kialakításán;
- Támogatni az **Európai Védelmi Ipar** és **Technológia Bázis** átszervezését és megerősítését;
- Fenntartani a párbeszédet a védelmi ipar és a piaci szakterület résztvevői között.

Az **EDA** igazgatóságai a 2005. évi munkaprogramot illetően valamennyi szakterületen azonosítottak egy fő projektet (**FE**)⁴³, amelyre a kezdeti erőfeszítések összpontosultak. *Ezek a következők:*

- **Képességek Igazgatósága (CD):** vezetés, ellenőrzés, kommunikáció (**C3**)⁴⁴
- **Kutatási és Technológiai Igazgatóság (R&T D):** nagy hatótávolságú, pilóta nélküli repülőeszközök (**LE UAVs**).
- **Hadfelszerelési Igazgatóság (AD):** követelmények, programok és (potenciálisan) az ipari háttér konvergenciós lehetőségeinek tanulmányozása a páncélostechika területén.

⁴⁰ UC= User Club.

⁴¹ I&M D= Industrial and Market Directorate.

⁴² EDEM= European Defense Equipment Market.

⁴³ FE= Flagship Endeavour.

⁴⁴ C3= Command, Control, Communication.

- **Ipari és Piaci Igazgatóság (I&M D):** az **EU Irányító Bizottsága (SB)** által a védelmi beszerzések tárgyában készített **Zöld Könyv (GP)**⁴⁵ -ben megfogalmazott opciók elemzése és a lehetséges kezdeményezések ezeken a területen.

2.1.1.5. Szolgáltatási (Üzemeltetési) Igazgatóság (CS D)⁴⁶

Fő feladatai:

- Irányítani az **EDA** intézményi működése humán erőforrás (**HR**) menedzselés költségvetési és pénzügyi szakterületét, az informatikai támogatását, továbbá a biztonsági és logisztikai szakterületeket;
- Biztosítani a szakértelmet az eljárásokon és a szerződéseken keresztül, a jogi és szerződéskötő osztálynak;
- Biztosítani az **EDA** napi működését.

Az **Ügynökség** költségvetési mechanizmusa két összetevőből áll. Az általános költségvetésre (**GB**)⁴⁷ vonatkozó ideiglenes - 2005 júliusáig érvényes- pénzügyi rendelkezéseit a **COREPER**⁴⁸ 2004 júniusában hagyta jóvá.

Az **EDA** általános költségvetése (**GB**) 2004-ben **1 786 483,00 EUR** volt. A **GNI**⁴⁹-alapú elosztás alapján *Magyarországra az éves általános költségvetés 0,5% -a volt meghatározva, amely 2004-re 8 883,48 EUR - t, azaz kb. 2,2 M Ft-ot tett ki.* A volumenében lényegesen magasabb *2005. évi általános költségvetésből - ami valamivel kevesebb, mint 19 millió EUR - az időközben 0,8% -ra emelt hozzájárulás alapján hazánkra mintegy 153 ezer EUR (kb. 38 M Ft)*⁵⁰ esett. Ezeket az összeget a HM saját ágazati költségvetéséből finanszírozta és a többi tagállamhoz hasonlóan 3 részletben fizette be. *A 2006. évben az*

⁴⁵ GP= Green Paper.

⁴⁶ CS D= Corporate Services Directorate.

⁴⁷ GB= General Budget.

⁴⁸ COREPER= Committee Representatives Permanent, Állandó Nemzeti Képviselek Tanácsa.

⁴⁹ GNI= Gross Natinal Income, bruttó nemzeti bevétel.

⁵⁰ A jelzett összeg az átutalási költségeket is tartalmazza.

EDA költségvetése 21 M EUR, ebből az előző százalékérték megtartása alapján 179 ezer EUR , azaz mintegy 45 M Ft hozzájárulás érinti hazánkat.

Az **EDA** költségvetésének másik része a program vagy project **ad hoc költségvetés (AH PPB)**⁵¹, amely a konkrét projekteket finanszírozza, és nem valamennyi tagállam fizeti **GNI** alapon, hanem a konkrét projektben résztvevő államok a saját megállapodásaik alapján ellentételezik azt.

Az **EDA** intézményi működését két osztály és az **Ügynökség** menedzsmentje is támogatja.

2.1.1.6. Tervezési és Elvi Kidolgozó Osztály (P&P U)⁵²

Fő feladatai:

- Előkészíteni az **EDA** irányító bizottsági (**SB**) üléseit;
- Összeköttetést és kapcsolatot biztosítani az **EU** és nem **EU** szervezetek között;
- Az **EDA** ügyvezető igazgatója és helyettese, továbbá az igazgatóságok vezetőiből álló ügynökségi menedzsment (**AMB**)⁵³ terület titkársági funkcióinak ellátása.

2.1.1.7. Média és Kommunikációs Osztály (M&C U)⁵⁴

Fő feladatai:

- Felügyelni a külső együttműködést a kulcsfontosságú résztvevőkkel;
- Menedzselni a média kapcsolatokat és tevékenységeket a társadalmi kapcsolatok intézményrendszereivel és a kutatóközpontokkal;

⁵¹ AH PPB= Ad Hoc Program or Project Budget.

⁵² P&P U= Planning and Policy Unit.

⁵³ AMD= Agency Management Board.

⁵⁴ M&C U= Media and Communication Unit.

- A nyomtatott és elektronikus információk előállításának és továbbítása az érintettek részére.

2.2. A magyar nemzeti részvétel az EDA munkájában

Az **Európai Védelmi Ügynökség** jelentős szerepet tölt majd be az európai védelmi képességefejlesztésben, tehát munkájában való aktív részvételünk alapvető érdekünk. A szélesebben értelmezett biztonság fogalomrendszerében tükröződő aszimmetrikus változásokra adandó válaszok kormányzati szintre emelkedtek.

Az **Ügynökség** tevékenységében való magyar részvételről a **Kormány határozat**⁵⁵ fogadott el. Az ebben foglaltak alapján a **Kormány** felhatalmazta a honvédelmi minisztert, vagy az általa kijelölt személyt, hogy az **Ügynökség** működésében való magyar részvétellel összefüggésben, a szükséges intézkedéseket az érintett miniszterekkel együttműködve, a **Kormány** nevében tegye meg, aki ezt meg is tette.

A **Honvédelmi Minisztériumban (HM)** a szakmai munka nagy része a védelemgazdasági területen zajlik majd, amely a **HM védelemgazdasági helyettes államtitkár** felelősségi körébe tartozik, de a védelempolitikai szakterület is mélyen bekapcsolódik. *A HM - en kívül eddig elsősorban a Külügyminisztériummal (KÜM) van napi élő munkakapcsolat, de kulcsfontosságú a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM), és rajta keresztül a hazai védelmi ipar minél aktívabb részvéte.* Ennek az integrált együttműködésnek a szervezése már megkezdődött.

Az **Ügynökségbe** ez idáig egy magyar pályázó jutott be, aki a **Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM)** háttérintézményéből pályázott, most ő a **Kutatási és Technológiai Igazgatóság** az egyik technikai projekt menedzser. Lehetőségünk van még a **Képességek Igazgatóságán** egy gyakornok 6 hónapra való kihelyezésére. A jelölt kiválasztása megtörtént, jelölésének jóváhagyása folyamatban van.

Az Ügynökség felállítása után a következő feladataink voltak:

- A nemzeti képviselő szervezése az újonnan megalakuló szervezeti elemekben;

⁵⁵ 2205/2004 (VIII.27.) számú Korm. Határozat.

- Részvétel az **Ügynökség** döntéshozó szervezeteiben;
- Nemzeti képviselő biztosítása a már működő szervezeti elemekben;
- A tematikus **EDA** kérdőívek kitöltése.

Az **Irányító Bizottság a Zöld könyvben (GP)** az európai védelmi ipar versenyképességének növelése, valamint a nemzeti piacok nyitottabbá tétele érdekében új irányelv kidolgozását javasolja a védelmi beszerzések, a védelem terén működő ajánlatkérő szervek közbeszerzési szerződéseire. Az **Ügynökség** által adandó válaszokhoz magyar részről többek között javasoltuk: szükséges a létező jogi szabályozás, irányelv értelmezése a védelmi beszerzések területén, különös tekintettel a nemzeti alapvető biztonsági érdek fogalmának a meghatározására.

Szükséges az **Európai Unió és a NATO** védelempolitikai átfedéseit meghatározni, az **EU védelmi közbeszerzési szabályozásának a NATO-hoz való viszonyát tisztázni**. A védelmi közbeszerzések eltérő sajátosságait a nemzetek saját hatáskörben jogszabályokba foglalva rendezik. Amennyiben a nemzeti biztonsági érdekek kizárják a hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárás alkalmazását, a kivételi szabály szerint a nemzeti szabályozás érvényesül és nem a közösségi.

A jövőben elképzelhető olyan európai egységek felállítása is, amelyek költségeit az Ügynökség állja és az ezekkel kapcsolatos beszerzéseket is az Ügynökség bonyolítaná. Számunkra is elfogadható az az általános alapelv, hogy a hadfelszerelési (védelmi ipari) piac kapuit szélesre kell tární a beszerzés szereplői előtt, és **versenyhelyzetet** kell teremteni hosszútávon. Ez azonban rövidtávon egyértelműen a fejlett, nagy gyártási kapacitással rendelkező országok hadiiparának kedvez, és fennáll a veszélye a **kiseb és fejletlenebb nemzeti hadiipari gyártókapacitásokkal rendelkező nemzetek háttérbe szorulhatóságának**. Így ez utóbbi országok a hadfelszerelési piacon, amennyiben kellő anyagi fedezettel rendelkeznek – többnyire – csak **vásárlóként** tudnak majd megjelenni. Ennek kezelésére, a tényleges versenyhelyzet megteremtése érdekében, – figyelemmel a hazai ipar védelmére, fejlesztési forrásigényére és működési sajátosságaira is – szükséges lenne átmenetileg **támogatni a gyengébb nemzeti hadiipari gyártókapacitásokkal rendelkező országokat**. Midenképpen szükséges lenne az EU uniformizálás helyett az **ellentételezési** eljárások során (**offset**) az indirekt ellentételezést, a direkt ellentételezés irányába eltolva a továbbiakban is rendszeresen alkalmazni, és fenntartani a védelmi beszerzések különle-

ges, nemzeti hatáskörben történő hatékony kezelését. Figyelemmel azonban az európai védelmi ipari cégeknek a **Védelmi Ipari Technológiák Közös Alapjában (DTIB)**⁵⁶ való tömörülésére, napjainkban ez az együttműködés egyik igen érzékeny és nagy megfontoltságot igénylő területe.

Jelentős kihívás lesz az **EDA R&T** projektekben való hazai részvételünknek a sajátos tervezési és érdekegyeztetési metodikával bíró nemzeti **K+F** rendszerünk harmonizációja. A **WEAG** - ban szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy egy új **K+F** téma generálódásától a projekt indításáig legfeljebb fél-háromnegyed év telik csak el. Ezt az időtartamot és a mai hazai **K+F** metodika átfutási idejét figyelembe véve, időbeni egybeesések szükségesek az **EDA R&T** projektekben történő sikeres magyar részvételhez. Ugyanakkor emellett számos jogi probléma is megoldásra vár a nemzetközi haditechnikai **K+F** projektekben való részvételünk során. Ez, vagy a jelenlegi haditechnika **K+F** metodika nemzetközi projektekre való alkalmassá tételét eredményezheti, vagy új módszerek kidolgozását – *pl. pályázat* – igényelheti.

A legjelentősebb kérdésre - nevezetesen, hogy milyen eszközök vonatkozásában célszerű részt venni az **EDA R&T** projektekben - célszerű megfontolt válaszokat adni. *A 12 lehetséges CapTech -ből abba az 5 CapTech-be történt meg a nemzeti koordinátorok delegálása, amelyek mögött meglévő, vagy várható védelemgazdasági (katonai) igények, többéves hazai K+F tapasztalat, tudásbázis és rendelkezésre álló K+F kapacitások vannak.* Reményeink szerint ez teszi majd lehetővé, hogy a magyar nemzeti koordinátorok a hazai elvárásokat kielégítő EDA K+F témákra tegyenek részvételi javaslatot.

A következő Képesség Technológiai Munkacsoportokba (CapTech) jeleztük részvételi szándékunkat:

- **CapTech IAP 02** = Szenzorrendszerek (SS)⁵⁷;
- **CapTech IAP 04** = Híradó információs rendszer és hálózatok (CIS&Ns)⁵⁸ ;
- **CapTech GEM 01** = Anyagok (Ms)⁵⁹;

⁵⁶ DTIB= Defense Technological Industrial Base.

⁵⁷ SS= Sensor Systems.

⁵⁸ CIS&Ns= CIS & Networks.

- **CapTech GEM 02** = Energia és meghajtó rendszerek (**E&P S**)⁶⁰;
- **CapTech GEM 03** = Halált okozó képesség és védelem (**L&P**)⁶¹.

Néhány szakterület feltétlenül megemlíthető, amelyekben szükségszerű lenne a magyar részvétel R&T projekt indítása esetén. Ezek a következők:

- Biológiai és vegyivédelem;
- Páncélvédettség;
- Páncélatütő képesség;
- Szenzorok (főként radar és optikai);
- **C2** rendszerek;
- Harcászati felderítő **UAV** és hasznos terhei.

A CapTech-ekből induló alulról felfelé (BU) típusú, nemzeti kezdeményezésű projekteket olyan szempontból kell Magyarországnak vizsgálnia, mérlegelnie és értékelnie, hogy az esetleges magyar részvétel:

- Hozzájárul-e valamelyik védelmi képességünk megteremtéséhez, annak magasabb szinten való kielégítéséhez;
- Ha perspektivikus témáról van szó, akkor az esetleges távolmaradás hosszabb távon jelentős technológiai hátrányokat eredményez -e;
- Rendelkezünk-e a szükséges hazai K+F kapacitásokkal;
- Reálisan finanszírozható-e.

Az EDA több alkalommal is szervezett workshop-okat 2005 nyarán (pl.: Armoured Fighting Vehicles, Defence Test and Evaluation

⁵⁹ Ms= Materials.

⁶⁰ E&P S= Energy & Propulsion Systems.

⁶¹ L&P= Lethality & Protection.

Base és Long Endurance UAV témákban), amelyeken ezideig magyar nemzeti képviselő, illetve szakértő nem vett részt.

*Ugyanakkor az eddigi tapasztalatok alapján az EDA -hoz való viszonyulás kialakítására már néhány olyan következtetés levonható, amelyek egyfajta magyar stratégia kialakítását támogathatják. Nevezetesen az EDA igen rövid idő alatt jelentős számú elemből álló struktúrát alakított ki, így a továbbiakban **Magyarországnak az EDA valamennyi fórumán és informálisan is célszerű törekednie az újabb munkacsoportok létrehozásának visszaszorítására.** A már működő EDA szervezeti elemek nagyszámú soron kívüli ülést, kiállítást és workshop-ot szerveznek, amelyek finanszírozási problémákat vehetnek fel. A soron kívüli ülések számának csökkentése, a hatékony működési finanszírozás fenntarthatósága érdekében szintén folyamatosan indokolt hangsúlyozni valamennyi fórumon az **EDA által is favorizált elektronikus kapcsolattartást.** A munkamegbeszéléseken csak olyan esetben kell részt venni, ha az valamilyen konkrét probléma megoldására irányul, és annak vannak magyar vonatkozásai is. Kiállításon, konferencián csak akkor célszerű részt venni kiállítóként vagy előadóként, ha erre konkrét felkérés érkezik. **Látogatóként vagy hallgatóként** pedig csak akkor indokolt a nemzeti részvétel ezeken a rendezvényeken, ha ez **szakmailag különösen indokolt,** vagy az protokolláris okokból elkerülhetetlen.*

3. Összefoglalás, összegzett következtetések

Az alapjaiban megváltozott európai biztonsági környezet különböző biztonsági közösségeiben résztvevő államoknak nemcsak az egyedi érdekeik mechanikus összesítése, hanem egy országokon túlmutató, új kollektív minőségi megjelenése is kifejeződik.

A Nemzeti Fegyverzeti (Hadfelszerelési) Igazgató (NAD) tevékenysége azonos személyi feltételek és működési mechanizmusok megtartásával, a HM védelemgazdasági helyettes államtitkár koordinációja mellett költséghatékony módon kiterjeszhető az EU/WEU képviseltekre is. A kialakított katonai termelői logisztikai együttműködés rendje egyensúlyt teremthet a **Szövetség (ESDI)** és az **Európai Unió (ESDP)** programjai erőforrásainak, a védelemgazdasági környezetű nemzeti katonai logisztikai képességeinek optimális felhasználásában.

A Békepartnerség (PfP) továbbra is fenntartott és szükséges együttműködési rendszerében **megvalósított regionális együttműködés**

(*Déli Régió, SEEI*⁶², *Visegrádi 4*⁶³, *Földközi-tengeri Párbeszéd /MD*⁶⁴, *Orosz - Ukrán kapcsolatok*) védelemgazdasági környezetű katonai logisztikai témái és területei erősítik egyrészt a Szövetség belső és külső stabilitását, hozzájárulnak a nemzeti donor szerepünk érvényesítése mellett megjelenített nemzeti képességek szövetségi harmonizációjához, másrészt determinálják az EU –val kapcsolatos együttműködési lehetőségeinket is.

Az EDA -val kapcsolatos együttműködésünk során alapvető célunknak kell lennie, hogy az **Ügynökség** hozzájáruljon a meglévő képességhiányaink csökkentéséhez és harmonizáljon a NATO-ban tett vállalásainkkal. A nagyobb tárgyalási sikerek elérése érdekében törekednünk kell a hasonló fejlettségű országokkal (**pl. V-4**) közösen ki-munkált javaslatok képviselőjére és betérjesztésére.

A képességek területén a 10 éves gördülő haderőtervezési rendszerben prioritásokat célszerű meghatározunk a nemzeti és EU képességfejlesztés arányaira vonatkozóan. A haditechnikai modernizálás/beszerzés optimális arányainak kialakításával a hatékonyabb interoperabilitást biztosító megoldásokat indokolt favorizálni.

A kutatás és technológia területén a trendek és technológiák azonosítása mellett, integrált nemzeti tudásbázis kialakításával, költséggha-tékony módon valósítható meg a kölcsönösen előnyös együttműködés.

A hadfelszerelési együttműködés során az interoperabilitás megteremtése érdekében a szabványosítási erőfeszítések elősegítése és támogatása lehet a fő cél.

A védelmi ipar és piac területén alapvetően olyan EDA projekt-hez érdemes csatlakoznunk, amely jelentős hozzáadott értékű technológiákon alapszik, támogatja a katonai/polgári technológiák fejlesztését és a nemzetközi piacképesség fokozását egy lassú ütemű piaci liberalizáció mellett. A külföldi beszerzések esetében indokolt a direkt/indirekt ellentételezések (*offset*) optimális arányának folyamatos figyelembevé-

⁶² SEEI =South East European Initiative.

⁶³ V-4⁺ = Magyarország- Csehország- Lengyelország- Szlovákia és ⁺Ukrajna együttműködése.

⁶⁴ MD= Mediterranean Dialogue.

tele és hatékony alkalmazása, továbbá a magántőke arányos kockázatvállalásával **(PPP)**⁶⁵ történő nemzeti fejlesztések megvalósítása.

A nemzeti képviselők integrált nemzeti és nemzetközi tevékenysége a nemzeti és szövetségi fogalmi bázisok alkalmazásával, a nemzetközi katonai logisztikai együttműködés különböző formáinak összehangolt megtervezésével, megszervezésével és végrehajtásával, a hadtudományi elvekre, eljárásrendekre és a funkcionálisan megosztott nemzeti és szövetségi szervezeti elemekre támaszkodva, egyrészt a nemzeti katonai logisztikai képességek szövetségi érdekekkel való harmonizációjára, másrészt az erőforrás- és költségelemzések nyugvó haderőfejlesztési célkitűzések **(FPs/EGs)** által determinált **nemzeti haderőátalakítás védelemgazdasági környezetű, egységes katonai logisztikai támogatásának megvalósítására irányul.**

A védelemgazdasági környezetű magyar katonai logisztika talán egyik legnagyobb kihívása a XXI. században az, hogy milyen mértékben és feltételrendszerben képes megrendelője/piaca lenni a nemzetgazdaságnak, mennyire nyitott egy finanszírozható nemzetközi védelmi ipari együttműködés eredményeinek kihasználására és képes-e hatékonyan fenntartani saját, controlling módszerű menedzselését.

Felhasznált irodalom:

1. NATO Logisztikai Kézikönyv – Bp.: A HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség kiadványa, 1998.
2. **Szűcs László:** A katonai és polgári logisztika kapcsolódásának lehetőségei. – Bp.: Katonai Logisztika, 1999. 3.szám, p.23-32.
3. **Kovács Ferenc:** A katonai logisztika és a biztonsági beruházási programok összefüggései. – Bp.: Katonai Logisztika, 1999.3.szám, p.53-64.
4. **Báthy Sándor:** Gondolatok a logisztikai reformról a haderő reformban. – Bp.: Katonai Logisztika, 2000.1.szám, p.20-26.

⁶⁵ PPP: Public Private Partnership.

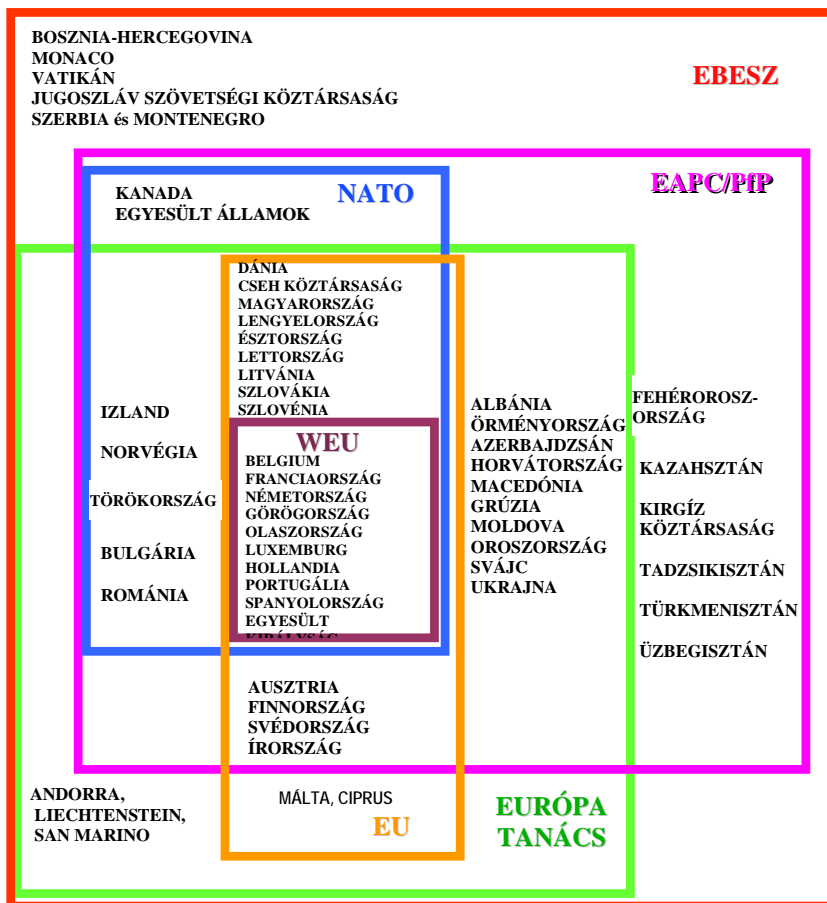
5. **Fenyvesi Károly:** A Nemzeti Fegyverzeti Igazgató feladatai a NATO tagországokban.- Bp.: Katonai Logisztika, 2003. 4. szám, p.115.
6. **Jászai Béla:** Az euro-atlanti integráció kialakulásának és fejlődésének védelemgazdasági aspektusai. Doktori (PhD) értekezés Budapest. ZMNE. 2001.
7. 2144/2002(V.6.) Kormány határozat a Magyar Köztársaság nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.
8. 2090/2002(III.29.) Kormány határozat a tagállamként való működés szervezeti, személyi feltételeinek megteremtését célzó kormányzati program(TMP) kidolgozásáról.
9. **Weaver, Robert:** Biztonságépítés a Partnerség segítségével.- NATO MIRROR, Brüsszel, 2001.III.negyedév, p.6.
10. **Bin, Alberto:** Mediterrán párbeszéd.- NATO MIRROR, Brüsszel, 2001.III.negyedév, p.9.
11. **Keszthelyi Gyula:** A NATO többnemzeti logisztikai stratégiájának kihívásai Bp.: Katonai Logisztika, 2005.2.szám, p.6.
12. A HM Haditechnikai Fejlesztési Főosztály (HM HFF), a HM Védelempolitikai és Nemzetközi Együttműködési főosztály (HM VPNEF), a HM Technológiai Hivatal (HM TH) és a HM Központi Pénzügyi és Számviteli Hivatal (HM KPSZH) a tárgyban nem publikált anyagai.

Internetes hivatkozások:

1. <http://nato.int/docu/topics/2004/home.htm>
2. www.zmne.hu
3. <http://nato.int/stucture.htm>
4. www.eda.eu.int
5. www.mti.hu
6. www.defense-handbook.org

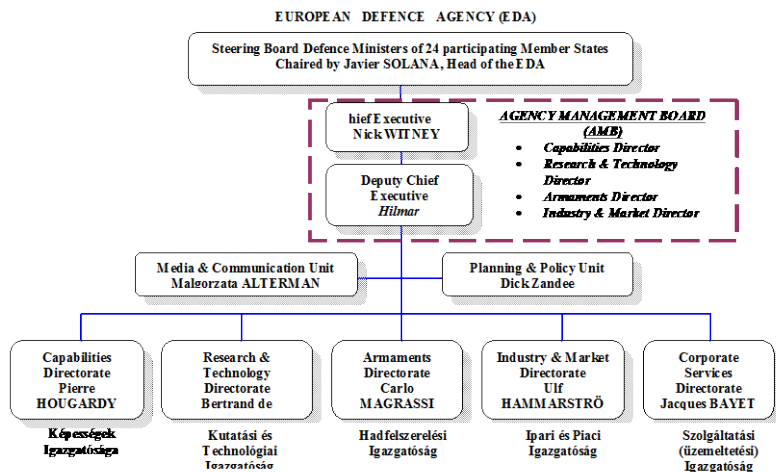
Az európai és észak-atlanti biztonsági közösségek szervezetei

1. számú ábra.

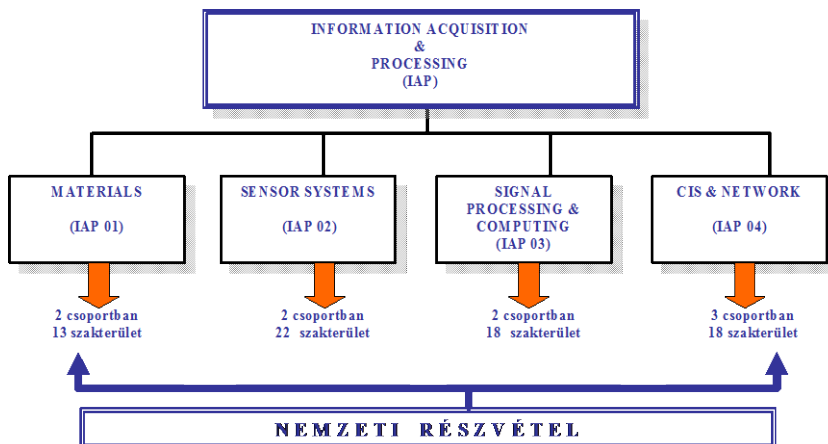
Az Európai Védelmi Ügynökség (EDA) szervezeti felépítése

2. számú ábra.

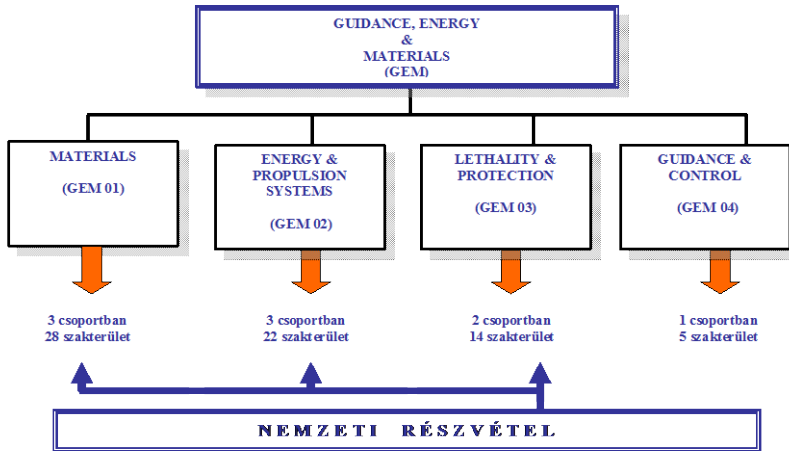
Az információ gyűjtés és feldolgozás szakterületei

3. számú ábra.

Az irányítás, energia és anyagok szakterületei

4. számú ábra.

Környezetvédelem. Rendszerek és modellek szakterületei

5. számú ábra.

